

Aktuální informace

Ústavu zdravotnických informací a statistiky
České republiky

Praha 8. 7. 2009

32

Tuberkulóza v Evropě v roce 2007 na základě výsledků Tuberculosis surveillance in Europe

Tuberculosis surveillance in Europe - report on tuberculosis cases notified in 2007

Souhrn

V 51 zemích Evropského regionu WHO a Lichtenštejska bylo v roce 2007 registrováno 477 tis. případů TBC a tvořily 5 % všech TBC onemocnění hlášených do WHO. Data ze zprávy Tuberculosis surveillance in Europe popisují velmi rozdílnou epidemiologickou situaci TBC v zemích Evropského regionu WHO a zároveň poskytují detailní přehled o rozšíření tuberkulózy v jednotlivých státech. Publikace obsahuje tabulky a grafy vývoje tohoto onemocnění v posledních letech. Roční zpráva věnuje pozornost také monitoringu TBC onemocnění mezi cizinci a mezi HIV pozitivními. Snaží se podchytit výsledky léčby a stav rezistentnosti vůči antituberkulotikům.

Summary

In 51 countries of the WHO European Region and Liechtenstein 477 thousand cases were registered in 2007, 5 % of notifications made to WHO worldwide. Data from Tuberculosis surveillance in Europe describe a very diverse epidemiological situation of TB in countries of WHO European Region and provide also the detailed overview about TB incidence in separate states. Publication contains also tables and graphs with trends of notified cases and rates in recent years. Annual Report includes likewise information about results of treatment and anti-tuberculosis drug resistance.

ECDC ¹⁾ a Evropská regionální kancelář WHO ²⁾ od ledna 2008 pokračují v činnosti organizace EuroTB a společně koordinují sledování tuberkulózy (TBC) v Evropě. Podle zprávy „Tuberculosis surveillance in Europe“ bylo **v roce 2007** oznámeno v 51 z 53 zemí Evropského regionu WHO (za Monako a San Marino nejsou údaje k dispozici) a Lichtenštejsku **477 327** případů **onemocnění tuberkulózou**, tj. **54 případů na 100 tis. obyvatel**. Za meziročním zvýšením počtu onemocnění o 54 497 případů stojí především zavedení evidence opětovně léčených případů v Ruské federaci, které v minulých letech nebyly registrovány.

Hlášené případy v Evropském regionu WHO představovaly 5 % všech případů oznámených ve sledovaném roce do WHO z celého světa. Vzhledem k různým specifickým a výrazně odlišné míře TBC nemocnosti byly země sledovaného regionu rozděleny do skupin. Nejvíce - 77 % notifikací - pocházelo ze zemí Východu (v této oblasti žilo 22 % populace Evropského regionu WHO), dále 17 % oznámení přišlo souhrnně od členů EU, EFTA/EEA + Západu (toto území zahrnovalo 65 % obyvatel regionu), zbývajících 6 % hlášení bylo ze zemí Balkánu (v těchto státech žilo 13 % obyvatel sledovaného regionu).

¹⁾ *European Centre for Disease Prevention and Control/Evropské centrum pro prevenci a kontrolu nemocí*

²⁾ *World Health Organization/Světová zdravotnická organizace*

Země Evropské unie (EU) a Evropské ekonomické oblasti/Evropského sdružení volného obchodu (EEA/EFTA) (European Union and European Economic Area/European Free Trade Association countries)

Tuto skupinu tvoří celkem 30 zemí. Kromě 27 členských států Evropské unie byly do této skupiny zařazeny Island, Norsko a Lichtenštejnsko - země EEA/EFTA. Státy EU, EEA/EFTA (496,3 mil. obyvatel) celkově hlásily **84 917 onemocnění TBC**. Celková **míra hlášenosti TBC** činila **17 případů na 100 tis. obyvatel**. Míra hlášenosti nižší než 10 případů/100 tis. obyvatel se vyskytovala v 15 státech a vyšší než 20 případů/100 tis. obyvatel byla v Rumunsku (118), v pobaltských státech - Litva (71), Lotyšsko (55), Estonsko (36), dále v Bulharsku (40) a v Portugalsku (30). V roce 2007 se v porovnání s rokem 2003 celková míra hlášenosti snížila o 15 % v důsledku klesající tendence tohoto ukazatele v 25 státech regionu.

Z hlediska pohlaví převažují v případech TBC onemocnění téměř ve všech zemích muži. Tento jev je více zřetelný mezi tuzemci (podíl 2,0) než u cizinců (1,4).

Dětské případy (0–14 let) představovaly 4 % hlášených onemocnění jak u tuzemců, tak u cizinců. U tuzemců se více než polovina případů onemocnění TBC soustřeďuje souhrnně do střední (45–64 let) a vyšší (nad 64 let) věkové kategorie, zatímco u cizinců se úhrnem v těchto věkových kategoriích vyskytovalo 28 % případů. Nejvíce onemocnění u cizinců bylo koncentrováno mezi mladšími dospělými, především pak ve věkové skupině 25–44 let (53 %). V roce 2007 mělo cizí původ (podle země narození nebo státní příslušnosti) 21 % nemocných.

Tuberkulóza plic představovala 80 % všech onemocnění. HIV prevalence mezi TBC nemocnými se mezi roky 2001 a 2007 zvýšila v Estonsku, Lotyšsku a Spojeném království. V ostatních zemích s dostupnými daty byla v 5 státech 1 % nebo méně, v 7 dalších zemích dosahovala 2–5 %. Nejvyšší hodnoty dlouhodoběji vykazuje Portugalsko (14 % v roce 2006).

Česká republika patří do skupiny zemí EU, EEA/EFTA. V roce 2007 bylo v ČR hlášeno 871 případů TBC. Mírou hlášenosti 8,4 případů na 100 tis. obyvatel se ČR řadí k zemím s nízkým výskytem nemoci. Vyšší míru hlášenosti TBC oproti ČR mělo 18 zemí a nižší 11 států. U cizinců bylo hlášeno 153 onemocnění. U mužů se tuberkulóza vyskytovala častěji než u žen (poměr 598 ku 273 případů). Z hlediska věku byla nemoc diagnostikována nejvíce u starších lidí. Převažující formou onemocnění byla tuberkulóza plic. V roce 2007 bylo dosaženo dalšího poklesu nemocnosti TBC, podruhé v historii sledování klesla TBC notifikace pod 1 000 případů. Data za ČR do evropské databáze WHO předává ÚZIS ČR ve spolupráci s Národní jednotkou dohledu nad TBC.

Západ - nečlenské země EU (West - non-EU)

Do této skupiny bylo zařazeno 5 zemí (19,8 mil. obyvatel): Andora, Izrael, Švýcarsko a dále také San Marino s Monakem, které ale neposkytly údaje. V roce 2007 celkový počet hlášených **onemocnění TBC** činil za tuto skupinu států **881**, což představovalo **6 případů/100 tis. obyvatel**. Většina hlášených případů se vyskytovala u cizinců. Míra hlášenosti u mužů jen mírně převyšovala hodnotu u žen. Dětské případy tvořily 8 % všech onemocnění TBC. V 84 % notifikací byly postiženy plíce. HIV prevalence mezi případy TBC byla v této skupině zemí hlášena 2 státy - Andorou (0,0 %) a Izraelem (4,5 %).

Balkán (Balkans)

Tento region zahrnoval 7 zemí (91,6 mil. obyvatel): Albánii, Bosnu a Hercegovinu, Chorvatsko, Černou Horu, Srbsko, Makedonii a Turecko. V roce 2007 bylo v této oblasti hlášeno **26 296 případů TBC onemocnění**, z toho jen z Turecka přišlo 75 % všech hlášení. **Míra hlášenosti TBC** za skupinu činila **29 případů na 100 tis. obyvatel**. Nejvyšší hodnoty dosáhla míra v Bosně a Hercegovině (62), v ostatních státech skupiny se pohybovala v rozmezí 14 až 28 případů/100 tis. obyvatel. Mezi roky 2003 a 2007 se míra hlášenosti snižovala o 5–10 % ročně ve všech zemích kromě Bosny a Hercegoviny, kde naopak došlo ke zvýšení, a Turecka, kde v důsledku zlepšeného zjišťování případů byla míra hlášenosti stabilizována.

Případy TBC onemocnění u cizinců tvořily celkově 1 % hlášení, ale například v Chorvatsku se cizinci podíleli na hlášených případech 14 %. Na muže připadaly 2/3 všech notifikací. Dětské případy tvořili celkem v této skupině zemí 5 % nemocných, nejvyšší podíl dětských případů (10 %) vykazala Makedonie, ale dosažená hodnota naznačuje odlišný postup hlášení u dětí v této zemi. Plicní TBC představovala 74 % ze všech případů tuberkulózy. HIV prevalence byla u 5 zemí s kompletními daty 0 až 0,4 %.

Východ (East)

Územně nejrozlehlejší skupinou zemí Evropského regionu WHO je Východ, patří sem 12 států (Arménie, Ázerbájdžán, Bělorusko, Gruzie, Kazachstán, Kyrgyzstán, Republika Moldávie, Ruská federace, Tádžikistán, Turkmenistán, Ukrajina, Uzbekistán) s 278,4 mil. obyvatel. V roce 2007 zde bylo registrováno **365 233 případů TBC onemocnění**, tj. **131 případů na 100 tis. obyvatel**. Vyšší než průměrná míra hlášenosti případu v přepočtu na 100 tis. obyvatel byla zaznamenána v Kazachstánu (258), Republice Moldávii (178), Ruské federaci (151), Gruzii (135) a Kyrgyzstánu (125). Míra hlášenosti se v letech 2003 až 2007 průměrně zvyšovala o 6,2 % ročně, ve vývoji průměrné roční míry hlášenosti existují mezi jednotlivými zeměmi velké rozdíly (od poklesu o 6,7 % po nárůst +10,8 %). Více než polovina onemocnění byla hlášena Ruskou federací, která je jediným evropským státem na seznamu WHO s 22 zeměmi světa s absolutně největší TBC zátěží.

Relace míry hlášenosti TBC případů mezi muži a ženami se v 5 středoasijských republikách pohybovala od hodnoty 1,3 do 1,9. V ostatních zemích byl pak poměr v rozmezí 2,4 až 3,5. Z hlediska zeměpisného původu pacientů se téměř všechny hlášené případy onemocnění ve skupině zemí Východ týkaly tuzemců, pouze tři země vykazaly onemocnění u cizinců, což představovalo méně než 1 % zaznamenaných případů.

Podle věkové struktury připadalo na dětskou populaci 4 % ze všech hlášení. Nejvíce případů TBC onemocnění (45 %) se vyskytovalo ve věkové skupině 15–44 let, zatímco na kategorii nad 64 let připadalo 5 % případů. Celkově vysoký počet případů u mladých lidí a ve střední věkové kategorii naznačuje intenzivní přenos nemoci v posledních letech, vliv má také nižší průměrný věk.

Tuberkulóza plic tvořila 91 % TBC případů. HIV prevalence mezi případy TBC měla v posledních letech hodnotu 1 % nebo nižší v 5 státech regionu. Vyšší hodnoty (pouze nové případy) zaznamenaly Ruská federace a Ukrajina.

Závěr

V roce 2007 pocházelo z Evropského regionu WHO 5 % všech TBC hlášení doručených do WHO, oproti roku 2006 (podíl sledovaných evropských států 7 %) tak došlo k mírnému snížení podílu tohoto regionu na hlášených případech TBC ve světě. Míra

hlášenosti se ve sledovaném roce zvýšila oproti předchozímu období v důsledku rozšíření systému hlášení v Ruské federaci. V Evropském regionu WHO se země skupiny Východ i nadále potýkaly s vysokou zátěží TBC onemocnění. Tato skupina zemí zůstává prioritní oblastí kontroly TBC.

Ve všech skupinách zemí přetrvává vyšší incidence onemocnění mezi muži. Z hlediska věkových kategorií nejpočetnější skupinu tvořili v celém Evropském regionu WHO nemocní ve skupině 15–44 let. Naprostá většina (88 %) hlášených případů se týkala TBC plic.

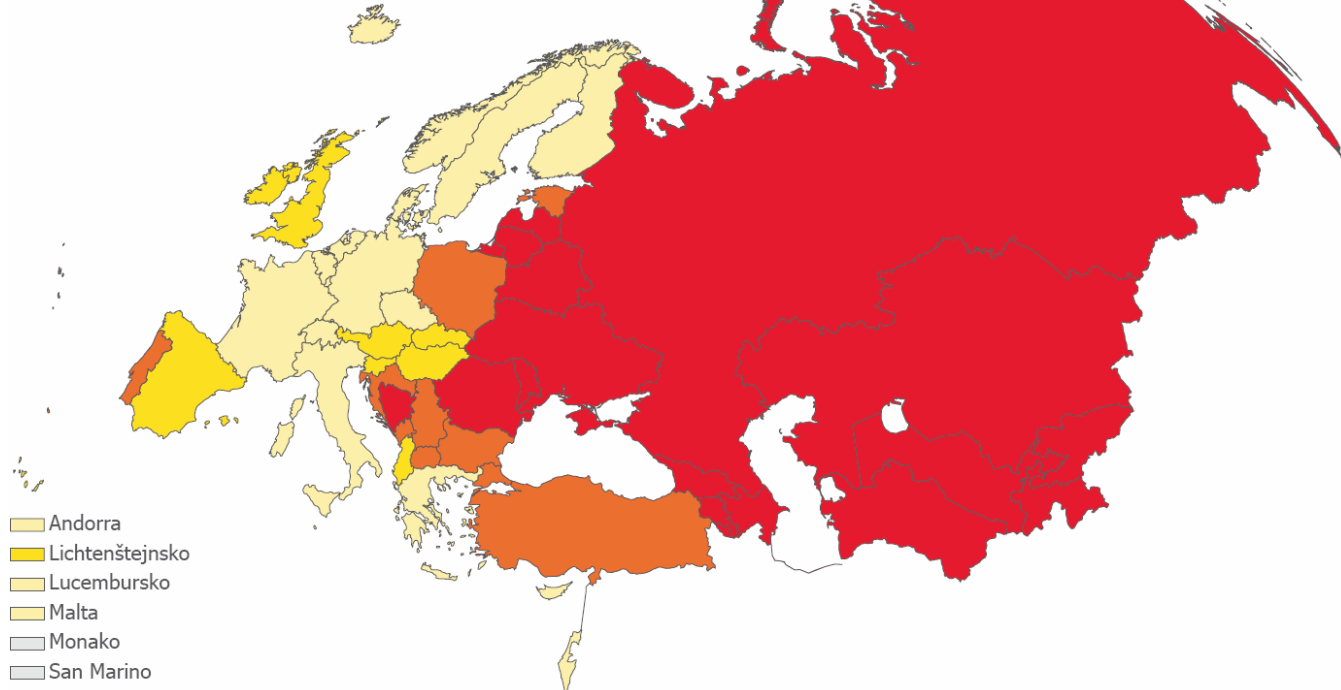
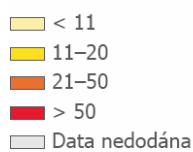
Surveillance report je velmi podrobným informačním materiálem o situaci TBC ve všech 51 zemích Evropského regionu WHO a Lichtenštejnsku, obsahuje množství dat a grafů zpracovaných za každý jednotlivý stát. Celou zprávu je možné najít v originále na adrese www.ecdc.europa.eu nebo www.euro.who.int.

Zdroj: Tuberculosis surveillance in Europe

Vypracovala: Ing. Zdeňka Nováková

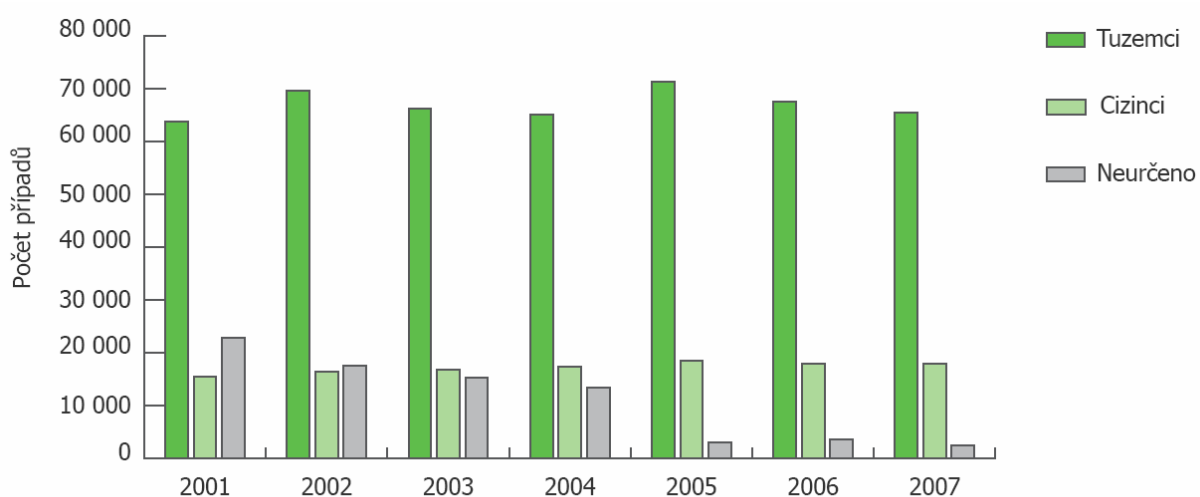
Hlášená onemocnění TBC na 100 tis. obyvatel, Evropa, 2007

míra hlášenosti

zdroj: ECDC/Evropská regionální kancelář WHO

TBC onemocnění podle geografického původu nemocných, EU/EFTA/EEA a Západ, 2001–2007

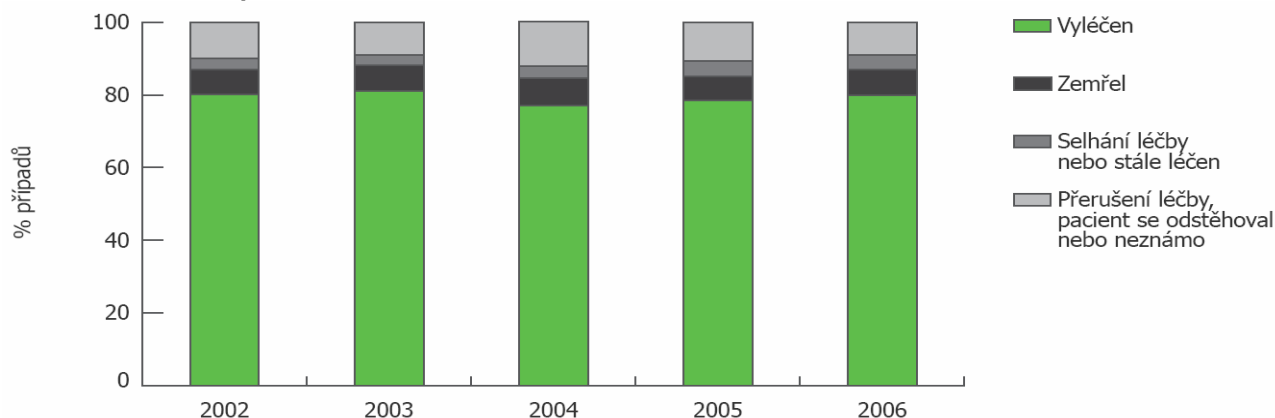

mimo Andorry, Lichtenštejska, Monaka, San Marina

zdroj: ECDC/Evropská regionální kancelář WHO

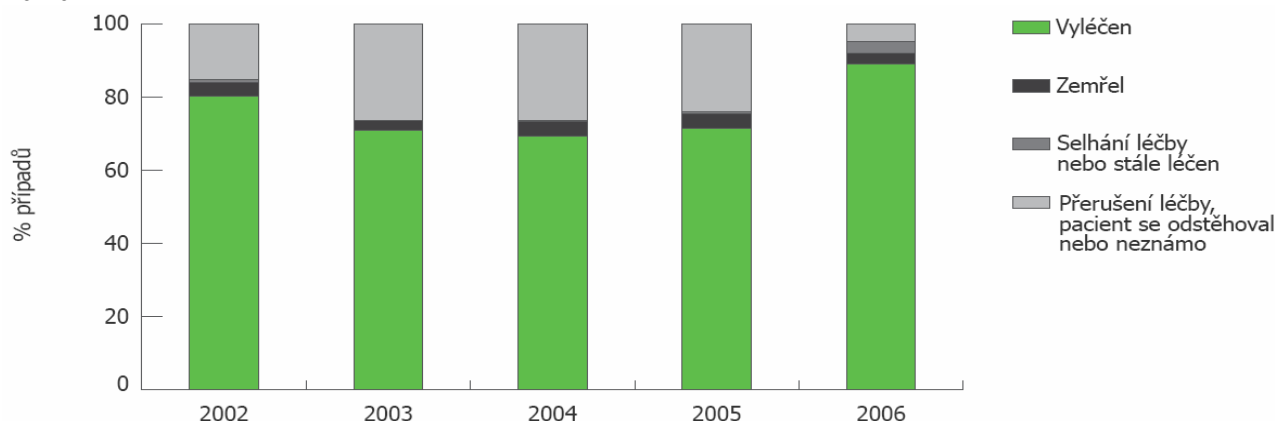
Výsledky léčby plicní TBC podle území, Evropa, 2002–2006 (dříve neléčené laboratorně potvrzené případy)

EU/EFTA/EEA a Západ

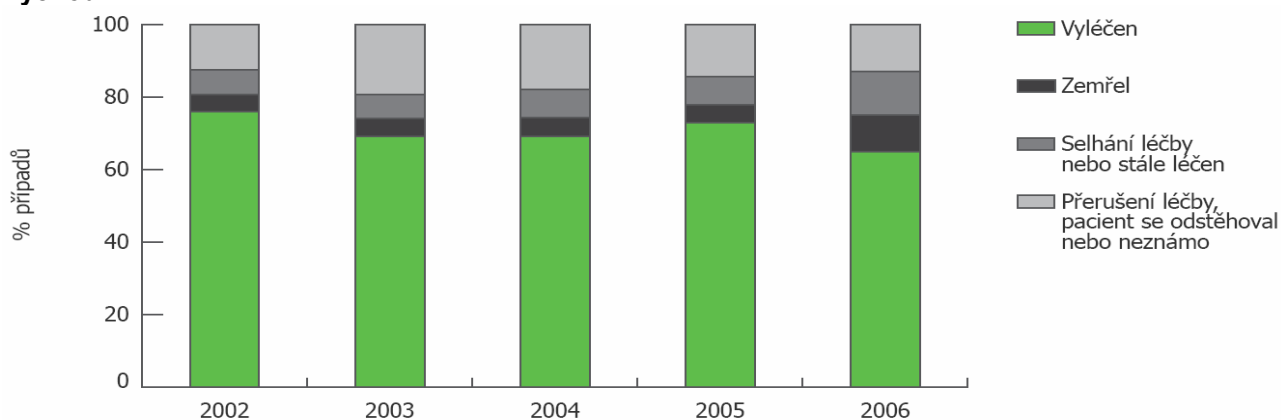
mimo Bulharska, Finska, Francie, Řecka, Lichtenštejska, Lucemburska, Monaka, San Marina, Španělska a Švýcarska

Balkán

zahrnutý: Albánie, Chorvatsko a Makedonie

Východ

mimo Běloruska, Turkmenistán a Ukrajiny

zdroj: ECDC/Evropská regionální kancelář WHO